

CHÂU PHI VÀ KHU VỰC MĨ LATINH (THẾ KỈ XIX- ĐẦU THẾ KỈ XX)

1. Tóm tắt lý thuyết

1.1. Châu Phi

a. Quá trình xâm lược của chủ nghĩa thực dân tại châu Phi

- Cuối thế kỉ XIX, các nước phương Tây đua nhau xâm xé châu Phi.
- Đầu thế kỉ XX, việc phân chia thuộc địa giữa các nước phương Tây ở châu Phi cơ bản hoàn thành.

Hình 1: Lược đồ thuộc địa của các nước đế quốc ở châu Phi đầu thế kỉ XX

b. Phong trào đấu tranh chống chủ nghĩa thực dân

- Nguyên nhân:

Ách nô dịch tàn bạo của thực dân phương Tây

=> mâu thuẫn giữa nhân dân châu Phi và các nước thực dân xâm lược ngày càng sâu sắc.

- Các cuộc đấu tranh tiêu biểu:

- Khởi nghĩa của Áp-đen Ca-đe ở An-giê-ri (1830 - 1847).
- Khởi nghĩa của Mu-ha-mét Át-mét ở Xu Đăng (1882 – 1898).

- Kết quả: hầu hết thất bại (trừ E-ti-ô-pi-a và Li-bê-ri-a).

- Nguyên nhân thất bại: trình độ tổ chức thấp, trình độ chênh lệch.

1.2. Khu vực Mỹ Latinh

a. Phong trào đấu tranh chống chủ nghĩa thực dân

- Nguyên nhân:

Từ thế kỉ XVI, XVII – đa số các nước Mĩ Latinh bị biến thành thuộc địa của Tây Ban Nha và Bồ Đào Nha. Ách thống trị hà khắc, phản động và tàn bạo của chủ nghĩa thực dân đã khiến cho đời sống của nhân dân Mĩ Latinh ngày càng cơ cực

=> nhiều phong trào đấu tranh đã diễn ra.

- Phong trào đấu tranh tiêu biểu:

- Cuộc đấu tranh của nhân dân Haiti (1791 – 1804).
- Những năm đầu của thế kỉ XIX, phong trào đấu tranh của nhân dân Mĩ Latinh phát triển mạnh, đưa tới sự ra đời của nhiều quốc gia độc lập: Áchentina (1816), Mêhicô (1821), Côlômbia (1830), ...

=> Đầu thế kỉ XIX, hầu hết các quốc gia Mĩ Latinh thoát khỏi ách thống trị của chủ nghĩa thực dân.

Hình 2: Lược đồ khu vực Mĩ Latinh đầu thế kỉ XIX

b. Chính sách bành trướng của Mĩ ở Mĩ Latinh

- Mục đích: Biến Mĩ Latinh trở thành “sân sau” của Mĩ.

- Thủ đoạn bành trướng:

+ Sử dụng sức mạnh chính trị - ngoại giao để khống chế các nước Mĩ Latinh.

- Đưa ra “Học thuyết Môn-rô” – “Châu Mĩ của người châu Mĩ” (1823).
- Thành lập Tổ chức “Liên minh dân tộc các nước cộng hòa châu Mĩ”.
- Thực hiện Chính sách “Cái gậy lớn” và “Ngoại giao đồng Đô-la”.

+ Sử dụng sức mạnh quân sự để xâm chiếm đất đai:

- Năm 1898, gây chiến tranh để chiếm Cuba, Puéc-tô Ricô, ...
- Can thiệp vũ trang, xâm lược Đô-mi-ni-ca-na (1905), Mê-hi-cô (1914 – 1916), ...

⇒ Nhân dân Mĩ Latinh tiếp tục phải đấu tranh chống chính sách bành trướng của Mĩ.

2. Luyện tập

Câu 1: Dựa vào lược đồ (hình 2), hãy nêu kết quả của cuộc đấu tranh giành độc lập ở khu vực Mĩ Latinh đầu thế kỉ XIX?

Gợi ý trả lời

- Sau khi giành được độc lập, nhiều nước Mĩ-Latinh đã có những bước tiến bộ về kinh tế - xã hội.

- Tuy nhiên, nhân dân khu vực Mĩ-Latinh còn phải tiếp tục đấu tranh chống lại chính sách bành trướng của Mĩ đối với khu vực này.

- Năm 1823, vì muốn độc chiếm vùng lãnh thổ giàu có này, Mĩ đã đưa ra học thuyết Môn-rô: "Châu Mĩ của người châu Mĩ".
- Năm 1889, tổ chức "Liên minh dân tộc các nước cộng hòa châu Mĩ" được thành lập, gọi tắt là Liên Mĩ, dưới sự chỉ huy của chính quyền Oa-sinh-tơn.
- Năm 1898, Mĩ gây chiến với Tây Ban Nha để sau đó chiếm Phi-líp-pin, Cu-ba, Pu-éc-tô Ri-cô...
- Từ đầu thế kỉ XX, Mĩ áp dụng chính sách "Cái gậy lớn" và "Ngoại giao đồng đôla" để chiếm Pa-na-ma (1903), Đô-mi-ni-ca-na, Ni-ca-ra-goa, kiểm soát Hôn-đu-rát (1911), chiếm Ha-i-ti (1914-1915) và 2 lần đem quân đánh Mê-hi-cô (1914 và 1916).

=> Dưới danh nghĩa đoàn kết với các nước châu Mĩ, chính quyền Oa-sinh-tơn đã khống chế, biến khu vực Mĩ Latinh thành "sân sau" của đế quốc Mĩ.

Câu 2: Hãy trình bày những nét lớn của lịch sử châu Phi thế kỉ XIX — đầu thế kỉ XX

Gợi ý trả lời

Những nét lớn của lịch sử châu Phi thế kỉ XIX — đầu thế kỉ XX

- Quá trình xâm lược của thực dân châu Âu, đặc biệt là sau khi hoàn thành kênh đào Xuy-ê.
- Phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc diễn ra quyét liệt.
- Hạn chế, ý nghĩa của phong trào đấu tranh.

Câu 3: Chính sách bành trướng của Mĩ đối với khu vực Mĩ Latinh biểu hiện như thế nào?

Gợi ý trả lời

- Năm 1933, Tổng thống Mĩ F. Ru-dơ-ven đưa ra chính sách "láng giềng thân thiện" mở đầu thời kì thực dân mới ở Mĩ la tinh.

- Sau chiến tranh thế giới thứ 2, với ưu thế về quân sự, Mĩ đã tìm cách biến Mĩ la tinh thành "sân sau" của mình. Mĩ gây sức ép buộc các nước Mĩ la tinh chấp nhận kế hoạch "Cô-lay-tơn" - còn gọi là "hiến chương kinh tế của Châu Mĩ" với nội dung tự do buôn bán, đầu tư, mở xí nghiệp, tạo điều kiện cho tư bản Mĩ xâm nhập rộng rãi vào các nước Mĩ la tinh.

- Mĩ ép các nước Mĩ Latinh tham gia hàng loạt các hiệp ước quân sự với sự khống chế chặt chẽ của Mĩ như Hiệp ước phòng thủ chung Tây bán cầu (1947), Hiệp ước quân sự tay đôi (1952), hiệp ước chống cộng đồng (1954) ...

=> Các nước Mĩ Latinh trở thành thuộc địa kiểu mới của Mĩ.

3. Kết luận

Bài học tóm tắt tình hình châu Phi và khu vực Mĩ La-tinh trong giai đoạn từ thế kỉ XIX đến đầu thế kỉ XX.